

**„CASA CU BLAZOANE”
COMUNA CHIOJD, JUDEȚUL BUZĂU**

dr. Doina CIOBANU

**”COATS-OF-ARMS HOUSE”
IN THE COMMUNE OF CHIOJD, BUZĂU COUNTY**

Abstract

Chiojdul de Buzău or Chiojdul de Bâsca is one of the oldest localities attested in documents as early as January 5, 1548 (7056), however, with an archaeological attestation that dates it back to the Bronze Age.

Four monument houses in Chiojdul de Bâsca were included in the national heritage:

Casa de Chiojd in the ”Dimitrie Gusti” National Village Museum, Bucharest.

Casa de Chiojd in the Golești Viticulture and Tree Growing Museum.

The monument was home to the Giurescu family that provided three Academy members, which a singular case in Romania.

House and household of the Drăgulin family, on the main road.

The ”Coats-of-arms” House, a building included in the list of historical monuments Bz – II – m – A – 02383.

Cuvinte cheie: Chiojd, locuință, obște, arhitectură

Keywords: Chiojd, house, community, architecture

Chiojdul de Buzău sau Chiojdul de Bâsca este una din localitățile cu o veche atestare documentară din 5 ianuarie 1548 (7056), dar având o atestare arheologică încă din Epoca Bronzului.

Locuitorii „șărani liberi, stăpâni devotați ai pământului moștenit de la un străbun comun, erau organizați în cete distincte care își apărau interesele în comun. Titlul de moșnean servea micilor proprietari ca un epitet de distincție

socială. Cine are „moșie”, e un om liber, e stăpânul produsului pământului pe care-l cultiva”¹.

Moșnenii - organizați în obști sătești care uneau mari familii „porneau de la un moș comun și ca proprietari își ziceau boieri”².

Obștea sătească „sub forma satelor de moșneni s-a menținut în decursul veacurilor chiar și la începutul secolului al XX-lea”³. Cu oarecare modificări, în zona de munte a Buzăului, unele elemente au fost desființate de marile transformări produse după cel de-al Doilea Război Mondial.

Cele mai cunoscute obști erau:

Obștea Moșnenilor Chiojdeni „Munții Siriului sau Hotarul Satului (Sămăciniș, Brădet, Pleșcioara)”;

Obștea Moșnenilor „Muntele Monteoru”;

Obștea Moșnenilor din „Hotarul Munților Cățiașul de Sus și Cățiașul de Jos”;

Obștea „Muntelui Pitica” a cetelor din Moșnenii Codești, Miculești și Izbășoi⁴.

Cetele erau formate din locuitorii satelor Bâsca Chiojdului, Cățiașu, Lera Pleșcioara și Poienițele, proprietari ai Văilor și munților din jur, a spațiului din care-și asigurau existența exploatând lemnul pădurilor, fânul pășunilor, fiind proprietari de stâni și cășării și crescători de animale mari și mici, proprietari de livezi de meri și pruni, cultivatori de grâu, porumb ș.a.

În binecunoscutul *Dicționar*, Basil Iorgulescu prezintă astfel Chiojdul de Bâsca, la sfârșitul secolului al XIX-lea (1892) „o comună rurală foarte muntoasă având păduri și izlaz ... din minerale s-au găsit urme de fier, apoi păcură, sare etc., dar nu se exploatează – industria e mărginită la treburile casnice: fabricarea brânzei, țuicii, scândurilor și în câțva a țesăturilor de borangic. Are 7 mori de apă, 1 piuă, 5 fierăstraie, 1 cășărie și 2 stâni, vite are 1034 boi, 501 vaci, 337 viței, 2 bivolițe, 42 cai, 63 iepe, 31 mânji, 2850 oi, 890 capre, 2 asini, 640 porci și 116 stupi. Populația este de 2980 locuitori, numărul de case e de 647. Meseriași sunt: 1 croitor, 2 cizmari, 11 lemnari, 5 tâmplari, 7 fierari, 11 rotari, 9 butnari, 4 cojocari, 2 pietrari și 1 brutar. Comuna are 2 școli: una de băieți și alta de fete, cu un număr de 65 elevi și 20 de eleve.

¹ C. Giurescu, *Studii de istorie. Antologie*, ediție îngrijită de D. C. Giurescu, Ed. Eminescu, București, 1993, p. 437; C. Giurescu, *Obștea moșnenilor proprietari din Chiojd de pe Bâsca*, Ed. Helias, Craiova, 2001, p. 1.

² N. Stoicescu și Ovidiu Sochelarie, *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, Ed. Academiei, București, 1988, pp. 304 - 308; XXX, *Istoria Românilor*, volumul IV, Ed. Enciclopedică, București, 2001, p. 113.

³ V. Costachel, *Obștea Sătească în Viața Feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, Ed. St., București, 1957, p. 83.

⁴ XXX, *Obștea Moșnenilor Proprietari din Chiojdu de pe Bâsca* (Colecție de documente coordonată de Dinică Ciobotea și Alexandru Gaiță), Ed. Helias, Craiova, 2001.

Locuințele sunt frumoase, curate și în bună condițiune igienică. Bunul trai al locuitorilor e dezvoltat mai mult ca în oricare comună rurală. Carne se taie aproape în fiecare zilele (zilele)⁵.

Dar cel mai bine și mai real putem cunoaște viața așezării de la fiii locului, și anume C. C. Giurescu care-și petrecea verile copilăriei la bunici în Chiojdul de Bâsca. „De verile petrecute la Chiojd, în casa mare a bunicului, mă leagă amintiri din cele mai plăcute. Aveam tot felul de „treburi”. Mai întâi era scăldatul în gărlă, în „bolboaca” sau „bărăcia”. În ordine cronologică alternând cu scăldatul, veneau corcodușele, merele și perele văratice...Veneau apoi alunele... spre sfârșitul vacanței mari, venea rândul „poamelor”...în ultima decadă din august și prima din septembrie, stil vechi era scosul miejilor de nucă, apoi coptul porumbului și al bostanilor, la fața locului, pe câmp.

La Chiojd, în grădina cea mică a bunicului, am văzut pentru prima dată stupi de albine, nu de cei sistematici, ci de moda veche, formați dintr-un fragment de trunchi de tei sau de plop, scobit pe dinăuntru, având drept acoperământ o lespede iar drept urdiniș o gaură în partea inferioară. Mai târziu, pe când eram student, am văzut și cum se făcea țuica. Povarna noastră era chiar lângă gărlă, o construcție din piatră, băgată în pământ și cu marginea acoperișului de șindrilă mai lângă fața pământului...⁶.

Locuitorii acestor meleaguri, ca de altfel mai toți muntenii buzoieni, aveau un trai liniștit în locuințe închegate, a căror uși se închideau, nu se încuia. Conflictele între vecini, deși uneori aprige, erau rare și se rezolvau în mare parte fără intervenția autorităților. Se întâmpla și se întâmplă și astăzi să întâlnești „boieri”, persoane elegante prin comportament și echitatea raporturilor pe care le stabilesc cu ceilalți⁷.

Situația economică și educațională de veacuri s-a transpus în arhitectura locului: cu case solide, spațioase, bine echilibrate, cu multiple anexe (magazii, grajduri, fânării, pivnițe, povarne, polăți, cotețe ș.a.), toate din materiale rezistente: piatră, lemn, cărămidă, paiantă și împrejmuite cu garduri de lemn și mai rar piatră și cu porți primitive.

⁵ Basil Iorgulescu, *Dicționar Geografic, Statistic, Economic și Istoric al Județului Buzău*, Ed. all-a, Buzău, 2005, p. 159-161; Biblioteca Județeană Vasile Voiculescu, Ed. Alpha MDN; „Ca acasă la tine, nu e nicăieri mai bine” (Anton Pann); „Nimeni nu întreabă de casa frumosului, ci de casa harnicului” (A.P.); „Celui cu meserii multe, /Casa-i este fără curte” (A.P.); „Cine cheltuiește peste ce câștigă n-are-n casă mămăligă” (A.P.); „În casa zgârcitului nici șoarecii nu se duc” (A.P.).

⁶ C. C. Giurescu, *Amintiri*, Ed. Sport – Turism, București, 1976, p. 75 -81.

⁷ Termenul de „boier” folosit la Chiojd până la mijlocul secolului al XX-lea a fost definit prin reforma lui C. Mavrocordat din 1739, prin care titlul de boier se atribuie marilor proprietari care erau și slujbași. Din C.C. Giurescu, *din trecut*, București 1942, p.174.

Putem explica astfel faptul că de la Chiojdul de Bâsca au fost înscrise în patrimoniul național patru case monument.

1. Casa de Chiojd aflată la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” București;

2. Casa de Chiojd de la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești. Acest monument a fost casa familiei Giurescu, familie din care s-au afirmat trei academicieni, caz unic în România⁸;

3. Casa și gospodăria familiei Drăgulin așezată pe șoseaua principală;

4. Casa cu „blazoane”, clădire înscrisă în lista monumentelor istorice Bz – II – m – A – 02383. Este aflată în grija Uniunii Arhitecților din România care, în colaborare cu Asociația S.C. Restituția S.R.L. și S.C. Douport Consulting S.R.L., a realizat proiectul de consolidare, restaurare și remodelare funcțională a casei. Finanțarea s-a făcut prin Programul Operațional Regional 2007 – 2013, Axa Prioritară 5 – Dezvoltare durabilă și promovarea turismului. Problema

⁸ C. Giurescu (10 august 1875, Chiojdu, jud. Buzău, 15/28 oct. 1918, București) a urmat clasele primare la Chiojd, apoi liceul la „Sf. Petru și Pavel” din Ploiești. A absolvit Facultatea de litere a Universității București și devine licențiat în istorie și geografie. În 1898 devine profesor la Focșani, iar între 1902 – 1903 a fost director la Liceul „Al. Hașdeu” din Buzău. În 1906 a fost profesor la gimnaziul „Cantemir Vodă” din București, iar în 1908 devine șef al Arhivelor Ministerului de Externe. În 1909 devine doctor în litere și membru corespondent al Academiei Române. În 1914 este ales membru active al Academiei Române. A fost răpus la numai 43 de ani de gripa spaniolă care a lovit România, în toamna lui 1918. Este autorul a numeroase lucrări: *Capitulațiile Moldovei cu Poarta Otomană* (1908); *Oltenia sub austrieci. Documente* (1909); *Vechimea românie în Țara Românească și legătura cu Mihai Viteazul* (1916); *Despre boieri* (1920).

C.C. Giurescu (13/26 oct. 1901, Focșani – 13 nov. 1977, București) a fost un istoric român, membru al Academiei Române. Și-a făcut studiile primare și secundare la București, ajungând profesor universitar în 1926. În anii '30 a fost adept al Dictaturii Regale, deținând mai multe funcții importante în stat. Între 1950-1955 a fost deținut politic în închisoarea de la Sighet. A fost reabilitat în 1963 și primit în Academia Română în 1974. A fost autorul a numeroase opere: *Din istoria nouă a Dobrogei* (1928); *Despre Vlahia Asăneștilor* (1928); *Viața și opera lui Cuza Vodă* (1966); *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre* (1966); *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi* (1975), lucrare realizată împreună cu fiul său Dinu C. Giurescu.

Dinu C. Giurescu (n. 15 februarie 1927) este istoric și politician român, membru titular al Academiei Române (din 2001), deputat în Parlamentul României și vicepreședinte al Partidului Conservator. Este licențiat la Facultatea de Istorie București din 1950. În 1968 a obținut titlul științific de doctor în istorie. A fost profesor la Universitatea de Arte și la facultatea de Istorie București. Este membru în Consiliul Științific al Institutului Revoluției Române. Din aprilie 2014 a devenit vicepreședinte al Academiei Române pentru un mandat de patru ani. Printre lucrările publicate sunt: *Istoria ilustrată a românilor* (1981), colaborare cu C. C. Giurescu; *Imposibila încercare. Greva regală* (1999); *România în al Doilea Război Mondial* (1999); *cade Cortina de Fier. România 1947* (2002).

principală este aflarea ctitorului sau, mai bine zis, cine a făcut această casă – conac.

Un document din 16 iunie 1803, o hotărnicie cerută de Zamfir Codescu, fiul lui Stoica Codescu, care a fost din 6 frați: Coadă, Stoica, Voicilă, Stanciu, Dumitru și Radu, între suprafețele stăpânite, Codești menționează și 300 stânjeni „ce s-au răscumpărat de la doamna cocoana, Bălașa Cozilniceanca, de popa Stroe Popescu i de Coadă din leacu 7250 (1742), iulie 10, 17 ani înaintea hotărniciei în care zăpis să cuprindă că au răscumpărat părțile de moșie ce fuseseră vândute la răposatu spătar Mihail Cantacuzino... deosebit de aceasta, mai au parte de moșie și în alte hotare de moșie numite Roma spătărească după cum se cuprindă în hotărnicia a 24 de boieri a Romii at leat 1778, aprilie 12...”⁹.

Documentul vorbește și despre moșia Roma Spătărească, denumire ce persistă și în prezent.

O legătură între cei mai cunoscuți proprietari ai casei, Izbășoii și Cantacuzinii, o putem stabili pomind de la Stan Sitilescu (familie de moșneni veniți din sudul Transilvaniei, Sita, Sita Buzăului de astăzi) care „a fost luat de spătarul Cantacuzino, proprietarul moșiei Roma Spătărească, în capitală, unde după câțva timp a devenit Izbașe¹⁰. Fiii săi, Radu Lera și Mircea Codă cu afinii lor au început să-și dea numele de Izbășoi în loc de Sitilești...”, știrea face parte din istoricul Chiojdului de pe Bâsca din binecunoscutul „Dicționar” al lui Basil Iorgulescu, din păcate un document care să ateste cele afirmate nu s-a găsit până în prezent.

Casa în sine se înscrie într-o „plastică arhitecturală expresivă, impresionând prin monumentalitate și armonie, ... o capodoperă a arhitecturii sătești din România și din arealul balcanic”. De altfel, mai spune domnul arhitect Călin Hoinărescu, „multe din reședințele domnești și boierești au semănat cu casele sătești și abia mai târziu, când pe de o parte legăturile economice cu alte țări învecinate s-au stabilizat, iar pe de altă parte statele medievale românești s-au dezvoltat, construcțiile caselor domnești și boierești s-au depărtat de modelele sătești”¹¹.

Studiul istoric și arhitectural au arătat că construcția a fost ridicată pe un bec cu ziduri masive din piatră de râu destinat depozitării, la care era adosată o cameră. Nivelul principal de locuire grupează patru încăperi deservite de un hol central, în care se ajungea printr-un pridvor. Construcția inițială care avea

⁹ Arhivele Naționale Buzău, Judecătoria Pătârlagele, clasa 7/1910, f. 53-54; XXX, *Obștea moșnenilor proprietari*, doc. 28, pp. 57 - 58.

¹⁰ *Izbașă* - ofițer inferior, căpetenia unei trupe de 100 de ostași. Vezi XXX, *Instituții Feudale din Țările Române. Dicționar*, Ed. Academiei, București, 1988, p. 240.

¹¹ Călin Hoinărescu, Manuela Hoinărescu, *Habitatul Rural Tradițional Prahovean*, Restitutia Edit, 2013, p.49.

pereții din paiantă a fost reparată cu pereți de cărămidă și mărită cu un sacnasiu aflat în prelungirea holului, la începutul secolului al XIX-lea, probabil 1823 iulie, conform datei înscrise deasupra ușii principale. În incinta de o jumătate de hectar împrejmuțată în partea dinspre sat cu zid de piatră de râu, existau și alte clădiri anexe: o cuhnie cu 2 încăperi, o sală la mijloc și o galerie în față, învelite cu șindrilă; o magazie și un grajd încăpător (pentru 6 cai) și 2 șoproane tot într-un acoperiș. Pe spațiul clădirii anexe U.A.P, prin proiectul de restaurare, a realizat un centru de informare care permite organizarea de activități culturale, expoziții, simpozioane, ateliere de lucru și a fost amenajat un amfiteatru cu gradene. În procesul de restaurare a „Casei cu Blazoane” a fost salvată cea mai mare parte din repertoriul decorativ al edificiului, elementele ornamentale, care se afla pe tavane, în jurul ferestrelor, dar mai ales pe galeria pridvorului (8 blazoane) și pe pereții exteriori (planșa nr. 1).

Pentru a deveni cu adevărat centru de „odihnă și cultură în încăperile parterului (holul, cele 3 camere și sacnasiul) s-a amenajat un spațiu expozițional, utilizându-se piese de mobilier, datând de la sfârșitul secolului al XX-lea. În beci (pivniță) se va organiza o expoziție reprezentativă pentru ocupațiile de bază ale locuitorilor: țesutul lânii, cănepei și al borangicului, prelucratură lemnului (tâmplărit, butnărit, topinărit, cioplit), pomicultură, creșterea animalelor, ș.a..

Mobilierul în întregime, țesăturile decorative și piesele ce vor face parte din expoziția *Ocupațiile Chiojdenilor* sunt donații și achiziții numai din zona comunei Chiojdu¹².

Ansamblul arhitectural este completat de decorațiunile interioare și exterioare care au rolul de a cuceri prin frumusețea pusă în valoare de arhitecți și restauratori.

Amplasate la vedere sau discret pe tocurile ușilor, sunt blazoanele și ghirlandele, pe grinzile foișorului, însemne străvechi care se regăsesc pe mai toate construcțiile meșterilor populari au rolul de a „ocroti” proprietatea, de a bucura ochiul și îmbogățește mintea privitorului. Frumoasele decorațiuni sunt făcute în structură „caz de excepție în seria de modele a locuințelor țărănești”¹³, iar istoricul Nicolae Șandru, analizând ctitoriile spătarului Mihail

¹² Lista donatorilor: Tatu Andrei, Dobrescu Lucian, Paznic Marian, Drăguliu Florin, Drăguliu Constantin, Codescu Petre, Sbarcea Mihaela, Moșoiu Victoria, Uruc Lina, Coman Ana-Maria. De la Poienița sunt: Ghiezurion Sofia, Avramescu Ion, Avramescu Stana, Labeș Viorica, Porceanu Elisabeta și Porceanu Constantin. De la Cătiașu sunt: Moșoiu Crăciun, Moșoiu Maria, Stanciu Gheorghe, Stanciu Elena, Nichițelu Ion, Nichițelu Constanța, Toader Nicolae și Toader Aglaia.

¹³ Călin Hoinărescu, *op. cit.*, p. 5.

Cantacuzino¹⁴, constată că la „ctitoriile lui au fost realizate pentru prima oară panourile de stucatură și pe fațadele exterioare... tratând modele... cum ar fi: volutele de flori și foi de acant, ghirlande de vrejuri răsucite... figuri alternate cu modele florare”¹⁵. Toate acestea ar putea fi încă un element care să elucideze necunoscutul privind primul proprietar.

Ce atrage atenția vizitatorului încă de la început, din primul moment sunt cele 8 blazoane, din care se remarcă cel central, cu vulturul bicefal „stema heraldică” a familiei Cantacuzinilor, care erau singurii cu drept de utilizare conform cu regulile feudale.

Celelalte blazoane cuprind buchete de flori cu 4 și 5 petale și frunze puse în vase (vaze) cu gâtul strâmt și chiar ceainice, totul de inspirație orientală. Florile cum spunea Ioan al Crucii sunt virtuți ale sufletului, iar buchetul care le adună, reprezintă perfecțiunea spiritului. Tot din stucatură sunt făcute ghirlandele de frunze, vrejuri de viță de vie cu struguri și rozete (de pe tavanele din interior). Pe lângă frumusețea împodobirii și măiestria realizării acestea au și rolul de binecuvântare căci „arborele sacru” produce „sângele Domnului, băutura cunoașterii și sursă de înălțare”. Rozetele și cercurile de pe tavane sunt simboluri ale soarelui, ale luminii sugerând „înălțare și măreție supremă”. Aceste binecuvântări se răsfrâng asupra proprietarilor și, de ce nu, a privitorilor.

Un alt decor impresionant este cel de pe stâlpii pridvorului și anume „coarnele de berbec”, un foarte vechi simbol ceresc cu caracter solar, al vitalității și forței masculine. Acest simbol este preluat din Psalmi, cornul simbolizând puterea lui „Dumnezeu care-l apără pe cel ce-l cheamă”¹⁶.

Tocul ușii de la pivniță este împodobit și încărcat cu mesajele „colților de lup”, ai „gurii de fiară” care apară locul cu ferocitate.

Cu „Lupul înainte ca să te înspăimânte” cum spunea un cântec străvechi¹⁷.

Interiorul casei impresionează prin stucatura pereților și a tavanelor, dar și prin țesăturile care acoperă paturile, pereții și podelele, scoarțe (covoare)

¹⁴ Spătarul Mihail Cantacuzino (1640 - 1716) se trăgea din marea familie bizantină a Cantacuzinilor. S-a bucurat de favoruri în timpul domniei lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, rudele sale apropiate. Este ctitorul mănăstirilor Sinaia, Râmnicul Sărat și Colțea. Pe lângă aceasta din urmă a înființat o bolniță (spital), o spițerie (farmacie) și o școală pentru care dădea o parte din veniturile sării de la Ocna Slănicului, pe care tot el o deschisese în 1685. Ca semn de respect și mulțumire, în 1869 i-a fost ridicată statuie semnată de Karl Storck, în parcul spitalului Colțea (București).

¹⁵ Neculaie Șandru, *Vulturul Cantacuzin*, Ed. Albatros, București, 1975, p. 76.

¹⁶ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Vol.1, Ed. Artemis, București, 1995, p. 368.

¹⁷ M. Coman, *Mitologia populară*, Ed. Minerva, 1986, pp. 145 - 146.

macate (cuverturi), păretare, velnițe, artefacte care ambiencează o locuință de familie înstărită și educată cum era majoritatea la Chiojd. Scoarțele expuse sunt creații unicat făcute de femeile din zonă în tehnica „chelimumlui” sau alese în tehnica „karamoni”, meșteșug care „înflorește în spațiul românesc”... în secolele XVII - XVIII fapt ce coincide cu dezvoltarea artelor decorative din timpul domniei lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu¹⁸.

Complexul „Casa cu Blazoane” este un loc perfect care oferă cunoaștere, liniște și spiritualitate.

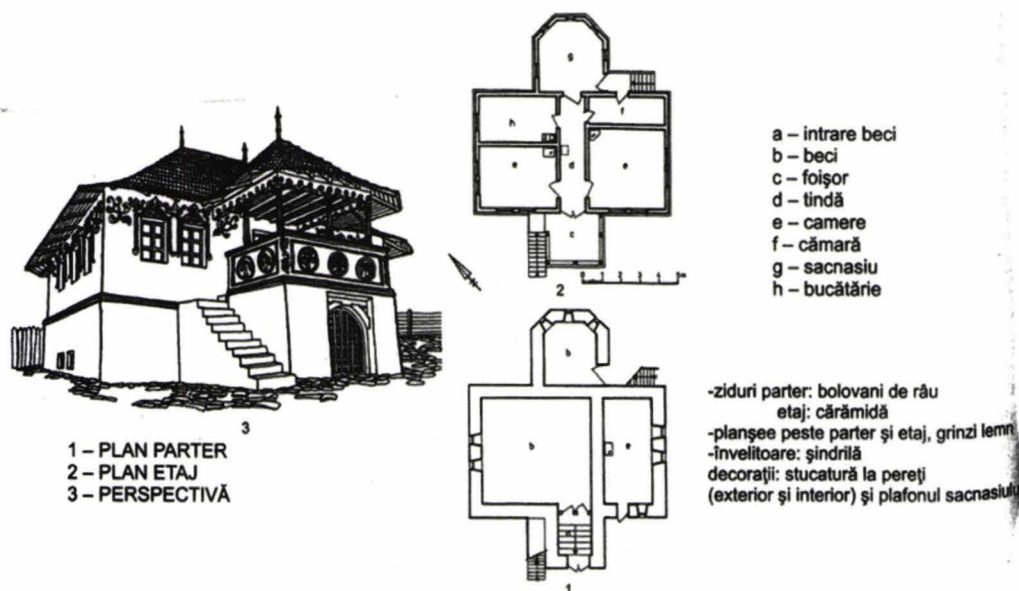
Plasat într-un peisaj mirific, acesta are o arhitectură care înglobează măiestrie, frumusețe și o istorie de peste 300 de ani. Complexul adăpostește artefacte care vorbesc de frumusețea sufletească și filozofia de viață a locuitorilor acestui colț de țară.

Această realizare se datorează Uniunii Arhitecților din România și, în mod deosebit, specialistului în monumente, domnului arhitect Călin Hoinărescu.

¹⁸ Georgeta Stoica, Paul Petrescu, *Dicționar de artă populară*, Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 142.

„Casa cu Blazoane”, sat Chiojd, județul Buzău

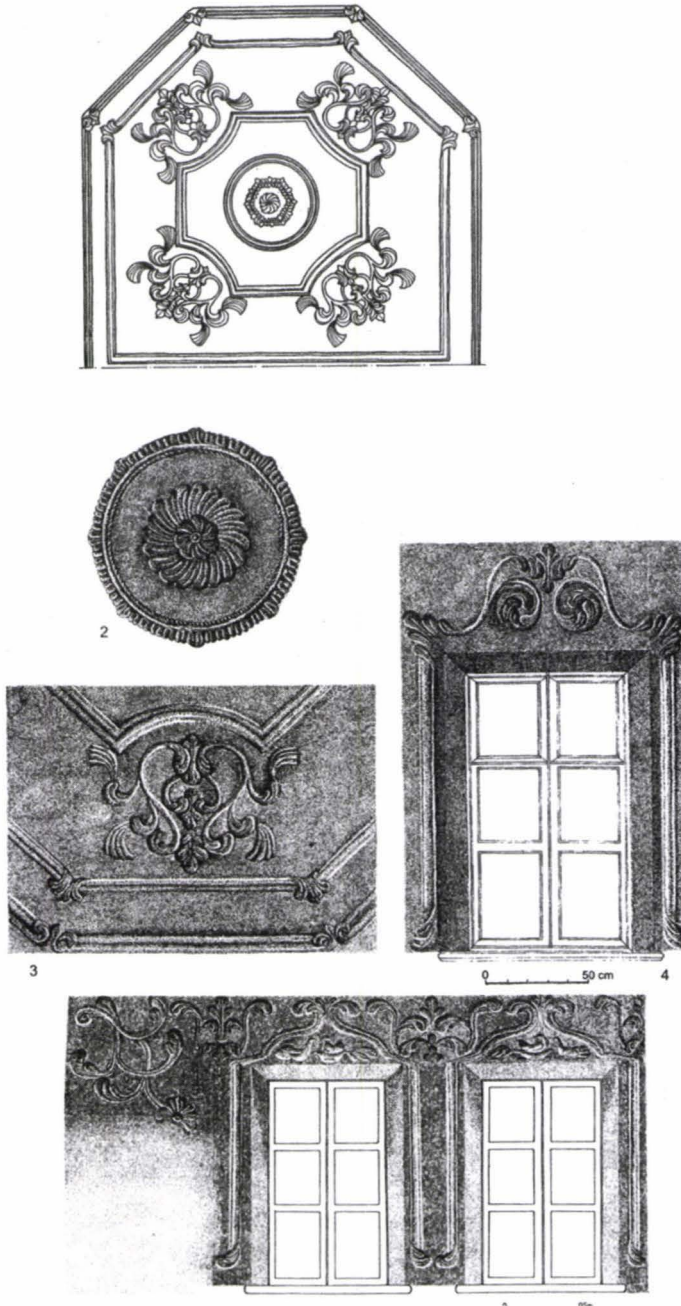

Casa de Chiojd din Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București

Casa de Chiojd din Muzeul Pomiculturii și Viticulturii Golești, jud. Argeș
<https://biblioteca-digitala.ro>

Planșa 1.
Decorațiuni (din stucatură) din interiorul „Casei cu Blazoane” (bibliografie Călin Hoinărescu, Manuela Hoinărescu, Habitatul Rural Tradițional Prahovean, Restitua Edita 2013).

Blazonul „Vulturul bicefal”, heraldica familiei Cantacuzino